

Anette Østereng Sandholt

Bacheloroppgave

Forebygging av mobbing

Prevention of bullying

Grunnskolelærerutdanning for 1-7

Vår 2017

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

«Mobbing er feigt og ulovlig, og som lærer har man et spesielt ansvar for å forebygge mobbingen blant barn og unge».

Sitat fra lærerintervju

Norsk sammendrag

Tittel: Forebygging av mobbing	
Forfatter: Anette Østereng Sandholt	
År: 2017	Sider: 32
Emneord: Mobbing, forebygging, relasjoner og klasseledelse	
Sammendrag: <p>Mobbing er et alvorlig tema som er svært aktuelt i skolen. Mobbing rammer flere tusen elever, reduserer elevenes læringsutbytte og er en kilde til utvikling av psykiske helseproblemer. Mobbing må bekjempes gjennom å erkjenne fenomenets eksistens og hindre barn i å utvikle uønsket atferd. Mobbing kan stoppes, men det viktigste arbeidet er før mobbingen oppstår. Den kontinuerlige forebyggingen og tiltakene som settes i gang før mobbingen trer i kraft har stor betydning. Lovverket forplikter skolen til å forebygge og bekjempe mobbing. Dermed har man som lærer et stort ansvar for å ivareta elevene og sørge for at de får en mobbefri, trygg og lærerik skolegang. Læreren i rollen som en signifikant annen og som en autoritativ leder må bry seg om og se hver enkelt elev og deres behov, samtidig som han eller hun må være tydelig, konsekvent og ha skape trygge rammer. En lærer som har kontroll over elevene men samtidig viser varme, vil oppnå et godt lærings- og sosialt miljø. Lærerens systematiske forebyggende arbeid gjennom en god klasseledelse og gode relasjoner vil være med på å skape et godt klassemiljø. Disse forebyggende faktorene vil igjen føre til et klasserom hvor det er mindre sannsynlighet for mobbing at vil oppstå. Dermed er det det forebyggende arbeide som må settes i sentrum, ikke det reparerende arbeidet.</p>	

Engelsk sammendrag

Title: Prevention of bullying	
Author: Anette Østereng Sandholt	
Year: 2017	Pages: 32
Keyword: Bullying, prevention, relations and classroom leadership	
Summary: <p>Bulling is a serious subject that is prominent in school. Bullying affects several thousand students, reduces their learning outcome, and it is a source for development of psychological health issues. Bullying has to be addressed and fought by acknowledging its existence and presence, and by not letting children develop undesirable behaviour. Bullying can be stopped, but the actions we make before bullying occurs, are the most meaningful and helpful. The laws of our country have made it mandatory for schools to work against and fight bullying. Therefore, as a teacher, one has a significant responsibility to take care of the students and make sure they get a bully-free, safe and learning-inspired environment at school. The teacher, a significant other and an authoritative leader, must care about each individual student and their needs. At the same time, the teacher has to be clear and constructive while creating a safe framework. A teacher with control over his or her students, but at the same time shows compassion and cares, will create a good environment for learning and social relations. The teacher's systematic preemptive work through good class leaderships skills and good relations, will together work to create a great class environment. These preemptive factors will also result in a classroom where the likelihood of bullying occurring, is very low. Therefore these preemptive actions that we make before the bullying occurs, must be given more focus rather than focusing on what we do after bulling has occurred.</p>	

Forord

I det siste halve året har jeg prøvd å sette meg inn temaet mobbing. Dette er et vanskelig og sårt tema, som jeg som lærer sannsynligvis vil møte i løpet av min yrkeskarriere. Mobbing handler om barn og unge blir utsatt for handlinger ingen mennesker skal måtte utsettes for.

Jeg synes det har vært spennende og interessant å jobbe med denne bacheloroppgaven. Det å skrive en bachelor har vært krevende, men samtidig føler jeg at jeg har fått dratt mye nytte av dette arbeidet. Jeg har valgt et dagsaktuelt tema som jeg mener er viktig å belyse, og som jeg også ønsket å få mer kunnskap om. Mobbing er noe man som lærer bør ha rikelig kunnskap om, slik at man på best mulig måte vil klare å forebygge og håndtere mobbing i skolehverdagen.

Jeg vil takke veilederen min, Asbjørn Kårstein for god veiledning og konstruktive tilbakemeldinger. Jeg vil også takke mine informanter for at de tok seg tid til å stille opp på intervju, og for å dele sine erfaringer og kunnskaper med meg. Jeg er veldig takknemlig for deres bidrag og hjelp til denne bacheloroppgaven.

Innholdsfortegnelse

Innhold

Norsk sammendrag.....	2
Engelsk sammendrag.....	3
Forord.....	4
Innledning.....	6
Bakgrunn for valgt tema, kort beskrivelse av fagområdet og problemstilling	6
Teori og relevant forskning	8
Hva er mobbing?	8
Digital mobbing.....	9
Kjennetegn mobbeofre	10
Kjennetegn mobbere.....	11
Metode.....	16
Beskrivelse av metode- kvalitative forskningsintervju	16
Utvalg av informanter	16
Validitet.....	16
Etisk drøfting.....	17
Presentasjon av funn.....	18
Definisjon og lærerens syn på mobbing	18
Utvikling.....	18
Forebygging	18
Håndtering av mobbing	20
Relasjoner og klasseledelse	20
Drøfting av lærerintervju i lys av teori.....	22
Definisjon og lærerens syn på mobbing	22
Utvikling.....	22
Forebygging	23
Håndtering av mobbing	24
Relasjoner og klasseledelse	24
Konklusjon	26
Litteraturliste	27
Vedlegg	29

Innledning

Bakgrunn for valgt tema, kort beskrivelse av fagområdet og problemstilling

Mobbing er et viktig og alvorlig tema, men også en kriminell handling. Mobbing forekommer dessverre hver eneste dag i den norske skolen. Jeg har valgt å skrive om mobbing fordi jeg synes det er et interessant og spennende tema. Mobbing er noe jeg som fremtidig lærer vil møte i skolehverdagen og jeg ønsker derfor å gå dypere inn i tema for å kunne ta med meg kunnskapene videre ut i arbeidslivet.

«Det hjelper ikke å si ifra, de gjør ikke noe uansett»

Odin Olsen Andersgård (avbildet over) ble bare 13 år gammel. Odin valgte å ta sitt eget liv etter å ha blitt mobbet på to ulike skoler. Odin ble sviktet på alle plan, både fra lærere og ledere som ikke tok nok ansvar. Odin kommer hjem fra skolen en helt vanlig dag, og forteller moren at det har gått bra på skolen i dag. En time senere finner moren sin egen sønn livløs på badet. (Mikkelsen & Åsebø, 2014). Hver morgen våkner minst 60 000 barn i Norge med angst for å bli mobbet, dette er skremmende høye tall. Mobbing har med årene tatt en større plass i media og nærmest daglig kan det leses om barn som gruer seg til å gå på skolen, og de fleste med symptomer som hodepine, kvalme og forminsket matlyst (Roland, 2014, s. 26). Mobbing er alvorlig og kan føre med seg de verste tenkelige konsekvensene. En tretten år gammel gutt skal ikke ta sitt eget liv, og derfor valgte jeg å bruke denne saken som et eksempel for å vise hvilke forferdelige konsekvenser mobbing kan medføre. Nulltoleransen for mobbing må i søkelyset og arbeides med hver eneste dag. Som snart ferdig utdannet lærer har jeg et ansvar for at mine elever skal få en trygg og mobbefri skolehverdag, dette har vært min største motivasjon for valg av tema.

Fagområdet i denne oppgaven vil bestå av teori om mobbing og forebyggende faktorer for mobbing. Jeg kommer til å se på hvordan forskningen definerer og beskriver mobbing, og ulike typer for mobbing. Under forebyggende faktorer for mobbing har jeg lagt hovedfokuset på hvordan klasseledelse og relasjoner kan forebygge mobbing. Jeg har også tatt for meg to lærerintervju, for å komme nærmere inn på det daglige arbeidet mot mobbing.

Innenfor temaet mobbing er det mange faktorer som spiller inn, og som jeg kunne valgt og tatt med i oppgaven. Men siden mobbing er et såpass vidt tema har jeg valgt å begrense meg til å se på informantenes svar fra intervjuene og hva forskningsteorien sier om mobbing generelt. Deretter vil jeg se på sammenhengen mellom mobbing og viktigheten av gode relasjoner og klasseledelse.

Dermed har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvordan forebygge mobbing med fokus på god klasseledelse og gode relasjoner

Teori og relevant forskning

Hva er mobbing?

Mobbing er dessverre et faktum som forekommer i den norske skole hver dag, og en elevundersøkelse fra 2016 viser at i Norge blir minst 30.000 barn og unge mobbet en eller flere ganger i måneden. Mobbing og ensomhet er en av de viktigste årsakene til at ungdom slutter på skolen (Oudmayer, 2017, s. 11). Forskningen viser at mobbing har en stor sammenheng med utvikling av angst, depresjoner, lavt selvbilde, isolering og selvmordstanker. Disse problemene vil være forstyrrende for konsentrasjonsevnen, og vil ha stor innvirkning på skolearbeidet (Idsøe & Idsøe, 2016, s. 113).

Fra 1975 til i dag regnes forskeren Olweus, som den mest synlige og innflytelsesrike personen omkring mobbing. Han definerer mobbing slik: «En person er mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer» (Olweus, 1992, s. 17). Han forteller at en elev blir mobbet når en elev eller en gruppe elever:

- Sier ubehagelige ting eller gjør narr av noen, eller gir noen sårende kallenavn
- Ignorerer eller ekskluderer noen fra vennegjengen, eller ekskluderer noen med vilje fra aktiviteter
- Sparker, slår, truer eller herser med noen
- Sprer løgner eller falske rykter, sender stygge lapper eller får andre elever til å mislike noen (Samnøen, 2014, s. 37)

For at en bestemt oppførsel skal kunne kalles for mobbing, må minst tre punkter ligge til grunne:

- Intensjon om å skade offeret
- Repetisjon av den uønskede oppførselen over en viss tidsperiode
- En maktubalanse mellom mobberen og offeret (Samnøen, 2014, s.37).

Roland definerer mobbing som «fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen» (Roland, 2014, s. 25).

Mobbing er gjentatte negative handlinger rettet mot en person, men det finnes forskjellige måter å mobbe på:

Fysisk mobbing: Det vil si spark, slag, stjeling eller ødeleggelse av eiendeler
Verbal mobbing: Det vil si mobbing som forekommer gjennom ord som erting, å true eller håning
Sosial ekskludering: «Du får ikke leke med oss», utfrysing fra sosiale grupper
Indirekte mobbing: Ryktespredning som gjør at andre også velger å ekskludere
Nettmobbing: Mobbing som forekommer via internett (Moen, 2014, s.18).

Mobbing deles derfor i to, direkte og indirekte mobbing. Direkte mobbing er når mobbing skjer fysisk gjennom slag, spark, verbalt gjennom trusler eller krenkende kommentarer. Indirekte mobbing defineres som den sosiale mobbingen. Eksempler på indirekte mobbing er baksnakking, å bli utestengt eller ryktespredning. Mange av de som opplever å bli mobbet blir ofte utsatt for flere av disse typene samtidig. Mobbing kan altså utføres på ulike måter, hvor det også skilles mellom hvordan gutter og jenter mobber hverandre (Oudmayer, 2017, s. 17).

Digital mobbing

Som sagt finnes det ulike typer for mobbing. Digital mobbing er et fenomen som har blåst opp de siste årene. Digital mobbing defineres som: «Hvilken som helst oppførsel utført gjennom digitale medier- av individer eller grupper- som gjentatte ganger kommuniserer fiendtlige eller aggressive meldinger med intensjon om å påføre ubehag eller skade andre på andre» (Samnøen, 2014, s. 11). Lettere sagt kan man si at digital mobbing er mobbing som utføres gjennom elektroniske kommunikasjonsmidler. Digital mobbing kan for eksempel forekomme gjennom SMS, telefonsamtaler, nettsider og chatterom som facebook, snapchat og instagram. (Samnøen, 2014, s.11).

Dagens unge blir født inn i en verden hvor sosiale medier er en integrert del av hverdagen. Selv om de fleste unge forholder seg til sosiale medier på en naturlig måte, mangler de erfaring og dømmekraft ved at de ikke skiller mellom den digitale og den reelle verden. For unge er det en verden hvor vennskap, lek, mobbing og andre problemer er viklet inn i hverandre (Samnøen, 2014, s.15). Den digitale mobbingens egenart skiller seg fra den tradisjonelle mobbingen nettopp fordi det forekommer mangel på relasjon. Dermed gir de digitale redskapene mobbing nye dimensjoner. Når man ikke står ansikt til ansikt med hverandre og heller ikke kan tolke hverandres kroppsspråk eller reaksjon, er det en større tendens for at misforståelser ender i konflikter. Forskingen viser at mangelen på nærkontakt gjør det lettere å skrive slemme og sårende ting, samtidig som mobberen kan føle mindre empati og skyld (Drivsholm & Lange, 2013, s. 41).

På nettet er det vanskelig å vite hvem man snakker med, fordi man kan skjule sin identitet. Dette styrker mobberens straffefrihet, samtidig som det gjøre offeret mer sårbart. Anonymiteten gjør det dermed vanskeligere å spore opp hvor ting kommer fra og hvem som står bak handlingene. Snapchat er et eksempel på hvor mobbing er nærmest umulig å oppdage ved at bilder og tekst forsvinner etter noen sekunder (Samnøen, 2014, s. 44).

Repetisjon skiller digital- og tradisjonell mobbing fra hverandre. I mobbing via internett skjer det en offentliggjørelse når noe først har kommet ut på nettet vil det alltid være der. De aller fleste unge i dag har datamaskin og egen mobil hvor de kan være på nett 24 timer i døgnet. Det er dette som gjør den digitale mobbingen vanskelig. Mobbingen som tidligere var avgrenset til en kontekst, for eksempel i skolegården, tas nå med videre og kan foregå på alle tidspunkter i døgnet. Barn og unges digitale nettverk er større en noensinne, og som lærer bør man ta tak i den digitale- og tradisjonelle mobbingen fra dag en (Drivsholm & Lange, 2013, s. 44-45). I mitt første år i praksis fikk jeg være med på et foreldremøte for andre klasse, hvor en politimann som arbeidet med nettmobbing snakket med foreldrene. Han forklarte hvordan foreldre kunne oppdage og forebygge nettmobbing hos sine barn. Selv om disse barna er i sjuårs alderen, er det viktig at lærere og foreldre er føre var og samarbeider.

Ordet mobbing kan bli brukt med feilaktig betydning. Det er ikke mobbing hvis begge parter deltar frivillig og får likt utbytte av krangelen. Skille mellom hva som er mobbing og erting er noe som bør snakkes om i klasserommet. Oftest så klarer ikke de yngre elevene å skille mellom hva som er mobbing og ikke. Å slåss, erte eller å være uenig trenger nødvendigvis ikke å være mobbing (Larsson, 2001, s. 25). Noen sier stygge ting eller utestenger andre med hensikt, men ikke alle er klar over at hva de sier eller gjør kan oppleves som mobbing. Det er effekten av handlingene som bestemmer om det er mobbing eller ikke, og dermed kan ikke den som utfører handlingene være den parten som avgjør om det er mobbing eller ikke (Oudmayer, 2017, s. 15).

Kjennetegn mobbeofre

Forskning gjennom tidene viser til fellestrekk når mobbeofre beskrives. Det typiske mobbeofferet er ofte mer engstelige og usikre enn sine jevnaldrende. De er ofte stille, forsiktige og følsomme personer, som reagerer passivt ved å trekke seg unna hvis de blir angrepet (Olweus, 1992, s. 34). Selv om fellestrekkene på ofrene oftest er like, bør man være forsiktig med å generalisere, fordi ingen mobbetilfeller vil oppfattes likt. Likevel er det visse fellestrekk som gjør at man ofte deler mobbeofrene i to kategorier. Det passive mobbeofferet slik som Olweus beskriver de, mennesker som er litt beskjedene og som ikke våger å ta igjen om de blir angrepet. Den andre typen definerer Olweus som *det provoserende mobbeofferet*

(Olweus, 1992, s. 35). Fellestrekk ved disse er at de ofte er hyperaktive og ukonsentrerte som ønsker oppmerksomhet, gjør at det lettere kan oppstå spenning rundt dem (Storfjord & Storfjord, 1997, s. 125). Mobbeofre er ofte usikre på seg selv og sitt eget selvbilde. Mobbing vil trykke ofrenes selvbilde lenger ned, og som verste konsekvens kan man slutte å like seg selv og tro på at man er stygg eller dum. Da er det viktig å prøve å minne seg selv eller andre på at de som blir mobbet ofte har gode egenskaper som de fleste vil ha (Oudmayer, 2017, s.55). Mennesker reagerer forskjellig og det er ikke din feil at du blir mobbet. Det er ingen forskning som sier at de som blir mobbet fortjener det. Forskningen forteller at de som er litt følsomme ofte utsettes for mobbing fordi at andre ønsker å styrke seg selv (Oudmayer, 2017, s. 59).

Ofte vil ikke elever fortelle lærere at de blir mobbet, fordi det er redd for at mobbingen skal forverres eller å bli sett på som en sladrer. Ofte er de også flau over at de blir utsatt for mobbing. Dette er med på å forsterke vanskeligheten ved å si ifra. Som lærer er det viktig å observere elevene og kontinuerlig arbeide mot mobbing hver eneste dag. Skolen og lærerne bør fremstå som forbilder med nulltoleranse for mobbing. Det er viktig å skape et miljø med gode relasjoner til elevene og foreldre slik at terskelen for å si ifra er lav (Høiby, 2002, s. 28).

Kjennetegn mobbere

Olweus beskriver at et fremtredende kjennetegn ved mobbere er deres aggressivitet mot andre mennesker og deres behov for å dominere. Han beskriver mobbere som personer med større positiv innstilling til vold enn gjennomsnittseleven (Olweus, 1992, s. 36). Flere voksne har vanskeligheter for å tro at deres barn mobber. Mobbere trenger ikke ha et dårligere hjemmeforhold eller en vanskelig fortid, tvert imot kan de ha mange venner, være flinke på skolen og populære. Mobbing er som sagt ikke kun fysisk. Baksnakker du eller sprer rykter slik at andre får et negativt syn på en person, er du med på å mobbe (Oudmayer, 2014, s.38). De fleste som mobber gjør det med hensikt for å styrke seg selv og tråkke ned andre. Men det har seg også slik at man kan være med på å mobbe uten egentlig å være fullstendig klar over det selv. Dette kalles for å være medløpere, eller passive mobbere slik Olweus definerer dem. Det vil si at du kan mobbe uten å være klar over det selv. Du trenger ikke være aktiv, men ved å være tilstede og ikke gjøre noe med det som skjer er nok (Oudmayer, 2017, s. 85). En viktig huskeregel er at selv om du mener at du ikke mobber, kan det likevel være mobbing som foregår (Oudmayer, 2017, s.87).

Lærere har ansvar for å gripe inn dersom elever mobber andre. Ingen barn skal få lov til å påføre andre smerte. Lærere må lære barna hvordan de skal behandle hverandre, slik at alle

har det godt på skolen. Det finnes ingen unnskyldning for mobbing, og som lærer må man lære mobberne hvordan de skal omgås med andre uten å bruke negative handlinger. Hvis man som voksen klarer å samarbeide *med* barnet og arbeide *mot* de negative handlingene kan barnet klare å slutte med mobbingen. Dette forutsetter selvfølgelig et tett samarbeid med foreldre, hvor de samme reglene og konsekvensene blir gitt hjemme, hvis ikke vil effekten forsvinne (Høiby, 2002, s.30).

Pedagogisk teori om lærerens daglige forebyggende arbeid, knyttet til klasseledelse og relasjoner

Alle barn og unge har rett til en oppvekst og et læringsmiljø uten mobbing. Lovgrunnlaget for retten til en trygg oppvekst og læringsmiljø fritt for mobbing slår loven tydelig fast. Barn og unge skal oppleve trygghet og inkludering på alle arenaer (regjeringen, 2011)

Barn har lovpålagte rettigheter som skal i varets. I opplæringsloven §9a-1 står det nedskrevet, ««Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.» (Opplæringsloven, 2015).

Opplæringsloven er derfor juridisk bindende og vedtatt for å beskytte barn rettigheter, hvor de har krav på et godt fysisk og psykososialt miljø. I skolesammenheng krever dette et systematisk og aktivt arbeid for å fremme et godt psykososialt miljø, hvor den enkelte opplever trygghet og tilhørighet, samtidig som mobbingen aktivt forebygges (Opplæringsloven, 2015, 9a-3). I loven står det nedfelt at elevene har krav på en skolehverdag som fremmer trivsel læring og helse for alle. Dette forutsetter at lærerne har kunnskaper om hver enkelt elevs ståsted både faglig og sosialt, og for at lovens formål skal tre i kraft må lærerne kunne reflektere over egen praksis sammenlignet med de overordnede målene i læreplanen (Rørnes, 2007, s. 80).

Klasseledelse

Tusenvis av norske barn våkner hver dag og gruer seg til å gå på skolen, i frykt for å bli mobbet. Som lærer har man et ansvar å ta vare på hver enkelt elev og stoppe all form for mobbing. God klasseledelse og gode relasjoner kan være forebyggende faktorer for mobbing.

På klassenivå vil tiltakene gjelde for alle elevene som en helhet, med mål om å utvikle holdninger som skal bidra til å redusere omfanget av mobbing (Olweus, 1992, s. 69).

Kvaliteten på klasseledelsen og det sosiale miljøet i klassen viser at forskningen har en stor

påvirkning for forebyggingen av mobbing. En undersøkelse fra 2002 utført av Roland og Galloway, hadde som formål å se hvilken betydning klasseledelse og det sosiale miljøet i klassen hadde i forhold til mobbing. Resultatet viste at klasseledelse hadde en sterk sammenheng med omfanget av elever som plaget andre. Resultatene viste at jo dårligere relasjonene, normene og effektiviteten var, desto mer plaget elevene hverandre. Undersøkelsen viste dermed at tydelig klasseledelse, struktur og mobbing står i et avhengighetsforhold til hverandre, hvor en god klasseledelse vil gi best faglige og sosiale resultater (Roland, 2014, s. 67).

Teorien viser at en autoritativ klasseledelse vil ha en påvirkningskraft på potensielle mobbere (Roland, 2014, s. 102). En lærer som elevene har stor tillit til, har en stor mulighet til å påvirke. En tillitsskapende lærer som elevene føler seg trygge på, har en autoritet. Med denne autoriteten bør lærerne fremstå som et godt forbilde, som gjennom en god klasseledelse, positive normer og klare rutiner vil bidra til et klima som vil forebygge mobbing (Roland & Vaaland, 1996, s. 19). Som en autoritativ lærer er det viktig å se hver enkelt elevs ståsted, både faglig og sosialt. Den omsorgsfulle læreren som respekterer og ser hver enkelt elev, men samtidig er en tydelig leder som viser hver enkelt elev hva som forventes av dem både faglig og sosialt vil oppnå best resultater. Handling betyr mer enn ord, og lærerens oppførsel og synliggjøring av hvilken atferd som forventes av elevene vil virke forebyggende mot mobbing (Myklebust, 2015, s. 64).

Meads speilingsteori beskriver at hvordan menneskers oppfatninger av seg selv formes av andres reaksjoner, som igjen påvirker deres selvoppfatning. Læreren som en signifikant annen vil ha stor påvirkningskraft på elevenes holdninger og atferd ved at elevene ofte speiler seg i læreren. Det er ofte gjennom møte med en betydningsfull person, barn og unge blir kjent med ulike sider av seg selv og opplever anerkjennelse eller avvisning. For at elevene skal bygge opp et positivt selvbylde må de føle seg anerkjent av læreren. Læreren må godta hvert individ for dem de er, vise tydelige grenser for hva som er rett og gal oppførsel, samtidig som de trygge rammene opprettholdes (Lillejord, 2013, s.48). Teorien viser tydelig at en autoritativ klasseledelse reduserer atferdsproblemer i klasserommet, men vil det også redusere mobbing? Ja, naturligvis (Ertesvåg 2009, Roland 1999, Roland og Galloway 2004b, gjengitt i Roland, 2014, s. 104). En autoritativ klasseledelse vil skape et godt sosialt miljø, som igjen vil virke forebyggende på mobbingen blant elevene. Det er lærerens ferdigheter og evne til å organisere, delegere, støtte og sette grenser som avgjør kvaliteten på klasseledelsen. En

autoritativ klasseleder vil dermed bedre kunne samtale om mobbing med elevene og gripe inn dersom konflikter skulle oppstå (Roland, 2014, s. 104).

Konsekvenser

En lærer som er autoritativ, vil også være en konsekvent klasseleder. En konsekvent klasseleder er tydelig, forberedt og har kontroll over klasserommet. Læreren har forventninger til hver elev, både faglig og sosialt. Læreren gir konsekvenser for uønsket atferd, men må også være flink til å gi ros og belønninger når elevene har vært flinke. (Myklebust, 2015, s. 65). Når mobbing forekommer er det nødvendig med konsekvenser, slik at plagingen tar slutt. Elever skal aldri krenke andre elever. Her må læreren og elever som mobber arbeide sammen for å skape en atferdsendring. Men kun negative konsekvenser vil ikke være med på å motivere mobberen til å endre atferd. Gjennom «*Catch the children being good*», viser forskningen at å gi oppmerksomhet ved positiv atferd vil forsterke motivasjonen for endring. Dette vil også skape gode relasjoner, og for å få slutt på mobbingen under oppfølgingsfasen vil det å vektlegge positiv atferd ha en innvirkning på mobberen. Det er viktig at skolen og læreren griper fatt i all negativ handling slik at elevene merker at dette blir tatt på alvor (Moen, 2014, s. 108).

Relasjoner

Dansk Clearinghouse gjennomførte en undersøkelse i 2008 som viste at det som har størst betydning for elevenes læring, er lærerens kunnskaper og ferdigheter til å skape en sosial relasjon til hver enkelt. Deretter kommer lærerens faglige kunnskaper og ferdigheter til å lede en klasse (Drugli & Nordahl, 2013, s. 76).

Relasjoner skapes i interaksjoner med andre mennesker. For å skape gode relasjoner må læreren ha kunnskaper om relasjoner mellom voksne og unge, hvordan man etablerer og opprettholder positive relasjoner til elevene (Drugli & Nordahl, 2013, s.70). Barn og unge trenger en trygg voksen person som viser hvordan de skal forholde seg til sine medmennesker på en anstendig måte. Skolen er ofte det stedet barna tilbringer mest tid utenom hjemmet. Læreren blir automatisk en betydningsfull person, som har et stort ansvar for elevenes faglige kunnskaper og sosial tilhørighet. Filosofen Løgstrup forklarer at læreren og eleven står i et asymmetrisk maktforhold. Selv om læreren har en større makt, skal relasjonen baseres på likeverd. Læreren kan gjennom sin makt enten hemme eller fremme elevenes livsutfoldelse, og derfor er det helt avgjørende hvilken måte læreren velger og anerkjenner og ivaretar elevene (Drugli & Nordahl, 2013, s. 74) Gode relasjoner til elevene er avgjørende for å skape

trygghet og trivsel i skolehverdagen. Positive lærer og elev relasjoner inneholder et lavt konfliktnivå og vil kunne regulere elevenes atferd og emosjoner i skolen (Drugli & Nordahl, 2013, s. 69).

Positive relasjoner inneholder empati, omsorg, støtte, respekt og åpenhet som vil skape trivsel for elevene. En lærer som bygger støttende og gode relasjoner til sine elever vil også fremme et godt klassemiljø, samtidig som det vil redusere uønsket atferd. Lærere som opptrer som trygge rollemodeller og bryr seg om elevene sine, fører ofte til at elevene vil speile seg i læreren (Drugli & Nordahl, 2013, s. 72). Negative relasjoner preges ofte av mye sinne, konflikter, usikkerhet og mistillit mellom læreren og elevene. Dette fører til at elevene opptrer som klengete, usikre og vanskelige og kommuniserer med. Negative relasjoner vil påvirke eleven både faglig og sosialt, og som oftest vil ikke læreren klare å fange opp elevenes positive handlinger, som gjør at de påtvungne negative relasjonene forsterkes. Negative relasjoner mellom læreren og eleven vil påvirke relasjonene elevene seg imellom, som legger grunnlaget for et utrygt og usikkert miljø. Dette gjør at sannsynligheten for mobbing vil øke (Drugli & Nordahl, 2013, s. 72).

En viktig forebyggende faktor for mobbing, er å arbeide med hver enkelt elevs sosiale kompetanse og ferdigheter. Det vil si elevenes evne til å samhandle med andre mennesker, slik at de vil kunne skaffe seg venner. Læreren er den viktigste personen når vennskap skal bygges. Å ha gode venner på skolen er avgjørende for at elevene skal trives, for elever som føler seg alene og utrygge vil ikke få likt utbytte av læringen (Høiby, s. 36, 2002). God sosial kompetanse vil også være med på å redusere mobbing og uønsket atferd. Derfor bør læreren planlegge undervisningen godt hvor det foreligger en systematisk trening av sosiale ferdigheter (Sandsleth, 2007, s. 102).

En forebyggende faktor for mobbing som vil skape et bedre klassemiljø, er at læreren sammen med elevene lager konkrete regler for mobbing. Det er fleste klasserom har regler for tillatt atferd, som for eksempel, «*Alle skal være hyggelige mot hverandre*». Slike generelle regler vil være med på å skape et positivt klassemiljø (Myklebust, 2015, s. 73). Når elevene selv får være med å bidra og lage regler, kan det gjøre at de opplever et større ansvar for å passe på at alle følger reglene. En måte å tydeliggjøre reglene på er å skrive de på en plakate og henge de opp i klasserommet. På denne måten vil reglene henge tydelig på vegg og lærerne kan bruke plakaten i sitt daglige arbeid (Myklebust, 2015, s. 73).

Metode

I denne bacheloroppgaven har jeg valgt å bruke en kvalitativ forsknings metode, hvor jeg har intervjuet to lærere. I forkant av intervjuene hadde jeg laget en strukturert intervjuguide hvor jeg hadde delt opp spørsmålene under kategorier, først generelt om mobbing, så videre til forebygging av mobbing knyttet til relasjoner og klasseledelse. Jeg valgte å gjøre en del forarbeid i forkant av intervjuene hvor jeg satt meg inn i hva teorien og ulike teoretikere sier om mobbing. Slik var jeg mest mulig forberedt, og på best måte kunne innhente relevant informasjon under intervjuene. Jeg har valgt å bruke intervju som metode, fordi jeg mener at denne formen for innsamling av data var den metoden som ville gi meg best mulig innsikt i andre menneskers tanker og meninger knyttet til tema mobbing. Jeg har valgt å samle funnene fra intervjuene og deretter drøfte dette i lys av teori.

Beskrivelse av metode- kvalitative forskningsintervju

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ tilnærming på intervjuene for å innhente empirisk kunnskap om lærerens egne opplevelser, tanker og erfaringer rundt mobbing. Formålet med det kvalitative forskningsintervjuet er for å forstå intervjupersonens hverdag, fra deres eget perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2015, s.42). Jeg har valgt et personlig og menneskelig tema. Derfor tenkte jeg at jeg kom til å få størst utbytte av å bruke en kvalitativ tilnærming på intervjuene slik at jeg kunne komme nærmere personene og deres personlige tanker. Dette samsvarer med en fenomenologisk tilnærming hvor man har som mål å komme så nærmest som mulig en presis beskrivelse av hva mennesker har opplevd (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 65).

Utvalg av informanter

I utvelgelsen av informantene brukte jeg en strategisk metode, hvor jeg var opptatt av å få intervjuet lærere med flere års erfaring i skolen, samtidig som jeg ville ha en av hvert kjønn. Jeg valgte å intervjuet to informanter fra to forskjellige skoler, i forskjellige kommuner, for å se på eventuelle likheter og forskjeller. I kvalitative studier er en strategisk utvelgning av personene det vanligste for å sikre at informantene vil gi mest mulig relevant informasjon om det utvalgte tema (Leseth & Tellmann, 2014, s. 54).

Validitet

«En transkripsjon er en konkret omdanning av en muntlig samtale til en skriftlig tekst». I kvalitativ forskningsmetode stilles det derfor spørsmålsteget ved validiteten av de innsamlede funnene. Det vil si at etter å ha utført et forskningsintervju må gyldigheten og påliteligheten

av transkripsjonen vurderes (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 212). Jeg har valgt å intervju to lærere, og jeg må derfor ta i betraktning at disse to kun sier sine personlige erfaringer og kunnskaper og ikke alle andre lærere sine. Jeg har plukket ut to lærere med mange års erfaring i skolen, som gav meg gode svar og som jeg fikk knyttet opp mot teorien. Jeg ser derfor på den innsamlede informasjonen som pålitelig, selv om det ikke gir et helhetlig bilde av hva flertallet av lærere mener.

Etisk drøfting

Ved gjennomføring av intervju stiller det automatisk et etisk ansvar på intervjueren. I kvalitative intervju må integriteten til personene som intervjues ivaretas under intervjuet og i etterkant, når resultatet skal tolkes og presenteres. I forkant av intervjuet var jeg derfor nøye med å informere informantene om forskningsprosjektets formål og dets anonymitet. Dette vil si at i forkant av forskningsintervju er det nødvendig med informert samtykke, hvor informantene får vite sine rettigheter, frivillighet og rett til å trekke seg når som helst hvis de måtte ønske det. Som intervjuer stilles jeg også til ansvar for å informere informantene om at all innsamlede data og personopplysninger vil bli anonymisert. Derfor har valgt å bruke informant 1 som han, og informant 2 som hun, slik at det ikke skal være mulig å gjenkjenne personene som opplysningene kommer fra (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104).

Presentasjon av funn

Definisjon og lærerens syn på mobbing

Informant 1 definerer mobbing slik: *«Mobbing er gjentatte handlinger over lengre tid, hvor en implisert part har overtaket. Med implisert part mener jeg at det forekommer en ubalanse i maktforholdet mellom partene»*. Han presiserer at det finnes ulike typer for mobbing. Jeg spør om han kan komme med noen eksempler, *«Det kan for eksempel være knuffing, baksnakking eller utestenging»*. Han forklarer videre, *«Det er viktig å skille mellom enkelt og gjentakende episoder. Nettopp fordi at en konflikt, trenger ikke være mobbing. Uansett skal alle episoder tas tak i av voksne»*.

«Mobbing kan være så mangt. Det kan være baksnakking, vold, digitalt eller utestenging. Mobbing kan forkomme både fysisk og psykisk, og jeg ville definert mobbing som, vonde handlinger som foregår over lenger tid» Forklarer informant 2. Videre sier hun, *«Mobbing er feigt og ulovlig, og som lærer har man et spesielt ansvar for å forebygge mobbing blant barn og unge»*.

Utvikling

Informant 1 forklarer at *«Mobbing har utviklet seg i den retningen at det i dag er lettere å mobbe andre på nettet. Når man ikke kan se ansiktet til personene eller se hvor såret dem blir, er det lettere å ta mobbingen et skritt videre. Spesielt når det gjelder ordbruken»*. Han forteller at mobbingen har utviklet seg i den retningen at den typiske jentemobbingen har blitt den vanligste formen. Han forteller at han opplever mindre fysisk mobbing enn før, og det er spesielt utestenging og baksnakking som forekommer. *«For eksempel hvis tre jenter skal leke sammen, kan ikke Line bli med. Grupperinger har tatt over som den formen for mobbing jeg opplever mest av i skolen i dag»*.

Informant 2 forteller at hun ikke ser spesielle tendenser til at mobbing har utviklet seg, bortsett fra digital mobbing som har blitt et nytt fenomen. Hun forteller at den mobbing hun opplever som mest utbredt i skolen, er at jenter fortsatt er eksperter på å stenge hverandre ute, mens guttene i større grad terger hverandre og slenger ut ufine kommentarer.

Forebygging

«Som en forebyggende faktor mot mobbing er det viktig å snakke med elevene om tema. Derfor prøver jeg hvert år å definere mobbing i klasserommet sammen med elevene».

Sammen prøver vi å finne ut hva mobbing er, elevene får stille spørsmål og vi diskuterer sammen. Sammen har de laget en plakat med klasseregler hvor flere punkter er rettet mot det sosiale miljøet.

For å motvirke mobbing forteller han at det er viktig å skape et godt klassemiljø, skape en «vi-klasse». Det er viktig at miljøet i klassen er trygt og at det er lov til å svare feil. Ukentlig har de klassens time, *«Å ha en time i uka hvor elevene kan fortelle hva de har på hjertet og ønsker, samtidig som timen kan brukes til noe sosialt, mener jeg er viktig i forhold til å skape et godt klassemiljø og motvirke mobbing»*. Det er viktig at elevene trives ute i friminuttene, for utenfor de fire veggene kan mobbing lettere oppstå. Derfor jobber de med ulike miljøtiltak, hvor de fire dager i uken har trivselsledere ute i langfri som arrangerer leker. I klasserommet er elevene plassert med læringspartner som de bytter hver andre uke, slik at alle elevene skal få ha hverandre som partnere. Læringspartnere er noe som har fungert godt for miljøet i denne klassen, hvor det har skapt en bedre samarbeidskultur. Skolen har utarbeidet egen mobbeplan som går gjennom på planleggingsdagene, med foreldre og lærerne går gjennom planen med elevene. *«Dette mener jeg er viktig for å vise at vi er en skole som tar mobbing på alvor og arbeider sammen mot mobbing, samtidig som det er viktig å ha en plan som en grunnmur i skolehverdagen»*.

Informant 2 forteller at det hun tror er mest forebyggende mot mobbing, er å opprettholde et godt miljø hele året. For å skape et godt klassemiljø trenger man en tydelig leder som har gode relasjoner til alle sine elever, uansett utfordringer. *«En viktig forebyggende faktor er å snakke sammen og ta opp saker i klasserommet»*. Hun forteller at de pleier å snakke om ting som har skjedd i friminuttene, og tar opp ting elevene er opptatte av. Noen ganger har de også rollespill, slik at elevene kan prøve å sette seg inn i hvordan andre har det. I klasserommet arbeider hun med å utvikle empati, hvor de snakker om hvordan man skal være mot hverandre og hva som er greit og ikke greit å si eller gjøre. I likhet med informant 1, forteller hun at de har trivselsledere ute i friminuttene og elevene sitter i læringspar. Hele skolen har fellessamlinger, talentiade, og dager som elevene på tvers av klassene arrangerer ulike aktiviteter. Mobbing og mobbeplanen tas opp i kollegiet og lærerne er også på kurs. *«For å skape en mobbefri skole med et godt miljø, er det viktig at elevene og lærerne ikke er fremmede til hverandre, slik at vi sammen kan arbeide mot et felles mål»*.

«Som lærer må du vise at du bryr deg og er glad i elevene dine. Ha tydelige rammer for akseptabel adferd og skap et miljø hvor alle er trygge på hverandre, da vil mobbing lettere unngås». Til slutt forteller hun at det er viktig at lærere tenker over hvordan de behandler

elevene. Hvis man alltid avfeier eller snakker nedlatende til en elev, ser de andre elevene det og tenker at det er greit. Læreren sine holdninger kan føre til at elever blir mobbet, det er viktig å ha i bakhodet.

Håndtering av mobbing

Informant 1 forklarer at alle konflikter skal tas tak i. I mobbesaker meldes det ifra til rektor som tar saken videre. Alle saker undersøkes og det samtales med alle parter. *«Vi er opptatte av å ha en skole hvor vi jobber sammen, informerer hverandre og tar avgjørelser sammen».* Alle mobbesaker tas opp på fellestid, slik at alle til enhver tid er opplyste om hva som skjer på skolen, samtidig som det gjør det enklere å holde et ekstra godt øye med disse elevene ute i friminuttene. Han forklarer at det tiltaket de bruker mest er å sette ut ekstra voksne i friminuttene, eventuelt at elever som mobber må ha andre tider på friminuttene eller ha en lærer med seg hele tiden ute.

Under spørsmålene om håndtering av mobbing svarer informantene nærmest det samme. Informant 2 sier at konflikter blir tatt på alvor og det opprettes raskt en sak hvis det foreligger mistanke om mobbing. Lærerne samarbeider ved å snakke på fellesmøter og arbeide teamvis. De har også inne eksterne veiledere. Informant 2 forteller at de også setter ut ekstra voksne som ressurser i friminuttene og har jevnlig møter med foreldre og elevene.

Relasjoner og klasseledelse

«Å skape gode relasjoner til elevene tror jeg er en av faktorene som kan påvirke elevene mest i forhold til mobbing». Han utdyper svaret med å forklare at dersom man ikke skaper gode relasjoner til elevene vil ikke miljøet i klassen være like trygt og sikkert som det burde. Det vil skape urolige elever. Han forklarer at relasjoner og klasseledelse henger sammen. Har du ikke en god klasseledelse vil du heller ikke skape gode relasjoner. Det er viktig at lærerne er gode rollemodeller som elevene kan stole på, slik at de føler seg trygge. Dette vil skape et trygt sosialt -og læringsmiljø, som vil forebygge mobbing. *«Grenssetting er viktig. Læreren må være bestemt og tydelig, men på en måte hvor man samtidig viser respekt»* Alle elever skal respekteres og tas på alvor.

«Det er viktig å skape gode relasjoner til alle elevene, uansett hvilke utfordringer de har». Forteller informant 2. Tillit og trygghet er det hun har størst tro på i forhold til å skape et godt klassemiljø. Dersom elevene stoler på sine medelever og føler seg trygge i gruppa hemmer dette oppblomstringen av ufine kommentarer. Det er viktig å se alle elevene hver dag og hun starter derfor hver dag med å hilse på hver enkelt i døra og si noe hyggelig. *«Jeg viser elevene*

at jeg liker de og at jeg er glad i dem». Videre utdyper hun at hun hjelper dem både faglig og sosialt. I det sosiale prøver hun å hjelpe dem inn i lek og vennskap. Det er viktig å være en tydelig klasseleder slik at elevene vet hva som forventes av dem. Lærere skal respektere hver og en av elevene, samtidig som denne respekten kreves tilbake. Har man en tydelig ramme for akseptabel atferd og alle er trygge på hverandre kan man unngå mobbing.

Drøfting av lærerintervju i lys av teori

Definisjon og lærerens syn på mobbing

Informantene definerer mobbing som negative handlinger som foregår over lenger tid. Dette samsvarer med Olweus sin definisjon på mobbing, (Olweus, 1992, s. 17). Informant 1 definisjon på mobbing korresponderer med Rolands definisjon. Rolands definisjon på mobbing er basert på Olweus sin, bortsett fra at Roland har valgt å trekke inn ubalansen i styrkeforholdet mellom partene direkte inn i definisjonen, dette gjorde også informant 1. (Roland, 2014, s. 24). Informantene forklarer at mobbing kan være så mangt og forekomme på forskjellige måter. Begge informantene har forklart mobbing med eksempler, og informant 2 forklarte at mobbing kan forekomme både fysisk og psykisk. Dette samsvarer med at mobbing i teorien deles inn i direkte og indirekte mobbing (Oudmayer, 2017, s. 17).

Informant 1 forteller at det må skilles mellom enkelt episoder og gjentakende episoder. Selv om mobbing defineres som en gjentakende handling, kan en enkelt episode oppleves som mobbing, hvis det foreligger en ubalanse i makt forholdet. Men skille mellom en konflikt og gjentakende episoder bør skilles på (Olweus, 1992, s. 18). Likevel er det effekten av handlingene som avgjør om det er mobbing eller ikke (Oudmayer, 2017, s. 15).

Informantene forteller at det er de voksenes ansvar å stoppe mobbing. Elevene har rett til å bli hørt og trodd, og alle har rett til å få hjelp og beskyttelse. Disse rettighetene er fastsatt i Opplæringsloven og i Barnekonvensjonen (Oudmayer, 2017, s.106). Lærere som har kompetanse til å lede sin gruppe og samtidig anerkjenner at mobbing forekommer, vil ha størst mulighet til å oppdage og håndtere mobbing (Moen, 2014, s. 25).

Utvikling

Digital mobbing er et nytt fenomen, og informant 1 forteller er det mangelen på ansikt til ansikt relasjonen som gjør at mobberen lettere kan forsterke sin negative handling. Mobbing på nettet forekommer uavhengig av tid og sted, og mobberen kan dermed utøve negative handlinger hele døgnet. Slik informant 1 forteller er det lettere å mobbe andre på nettet i dag. Det er to hovedgrunner til dette, at barn og unge i dag blir født inn i en verden styrt av teknologi, og de fleste unge har egen mobil og pc (Samnøen, 2014, s. 43).

Informantene kommenterer at den mobbingen de opplever mest, er den typiske jentemobbingen. Jentemobbing dreier seg om utstøting, intriger, baksnakking og ryktemakeri. Jenter mobber på den verste måten, ved at de angriper psyken din og ofte bruker kroppsspråket ved å gi blikk, himler med øynene og planlegger aktiviteter hvor «dessverre

ikke alle kan være med». Gutters mobbing er ofte mer synlig og åpenbar (Skotheim & Vågsland, 2008, s. 10-17).

Forebygging

Jevnlige mobberelaterte samtaler har en forebyggende effekt mot mobbing. Å samtale med elevene om mobbing, samt vise at mobbing er uakseptabel atferd som klassen sammen skal arbeide for å sette en stoppe for, er viktig. Informantene legger vekt på den jevnlig samtalen hvor klassen kan ta opp saker. I lys av teori er klasseråd en viktig forebyggende faktor, hvor mobbing vil være et naturlig tema å ta opp. Temaet mobbing vil også ha en god innfallsvinkel for spørsmål knyttet til elevenes forhold til hverandre. Å sette av en time i uken til samtale vil styrke de sosiale relasjonene og samspillet mellom lærerne og elevene. Det vil gi eleven en følelse av innflytelse på sin egen lærings og sosiale situasjon (Olweus, 1992, s. 74) Informant 2 forteller at hun ofte bruker rollespill i klasserommet. Dette samsvarer med Rolands teori om at rollespill i vil få elevene til å kjenne på kroppen hvordan mobbing kan oppleves. Dette kan være et fint tiltak for å virkeliggjøre mobbing og samtale rundt temaet i etterkant (Roland, 2014, s.116).

Informantene forteller at elevene sitter i læringspar, slik at de kan samarbeide og spørre hverandre om hjelp. I den generelle delen av læreplanverket for kunnskapsløftet, utdyper formålsparagrafen i opplæringsloven målene med opplæringa. Et av målene er å ruste barn og unge for å møte «livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre». Det betyr at læreren må være med å skape et miljø hvor elevene lærer å samhandle godt med andre mennesker. Læringspar vil nødvendigvis ikke fungerer i alle klasserom, men det kan være et tiltak for å skape en bedre samarbeidskultur og miljø i klasserommet (Moen, 2014, s. 104). Informant 1 forteller at mobbing lettere kan oppstå i friminuttene. Dette samsvarer med teorien ved at det i 2013 ble gjennomført en undersøkelse som viste at de fleste mobbesituasjonene foregår utenfor klasserommets fire vegger. Derfor er det viktig at de voksne har inspeksjoner i skolegården og i gangen, slik at elevene føler seg trygge og slik at de voksne raskt kan gripe inn (Myklebust, 2015, s. 80). Informantene forteller at de bruker trivselsledere i friminuttene som et forebyggende tiltak mot mobbing. Flere elever frykter friminuttene fordi strukturen blir brutt og elevene styrer aktivitetene selv. Et aktivitetsstyrt friminutt kan være med på at mobbeutsatte elever føler seg ivaretatt ute. «*Det er viktig at vi ikke er så fremmed for hverandre, slik at vi kan arbeide mot et felles mål*», et felles mål hvor mobbing ikke er tillat (Myklebust, 2015, s. 82)

Informant 2 nevner at hvis læreren har de riktige holdningene vil disse smitte over på elevene, som kan ha en forebyggende effekt mot mobbing. Holdninger kan ikke observeres direkte, men gjenspeiles i den måten vi forholder oss til personer. Holdningene man har vil øke sannsynligheten for hvordan man velger å handle i en bestemt situasjon (Bergem, 2011, s. 154). Lærerens holdninger ovenfor elevene gjenspeiler de grunnholdningene lærerne er forpliktet til ifølge læreplan og rammeplan (udir, 2012). Lærere må fremstå som forbilder med gode holdninger, og med et verdi og menneskesyn som vil «gi elevene lyst på livet, mot til å gå løs på det og ønske om å bruke og utvikle videre det de lærer» (Bergem, 2011, s. 155).

En handlingsplan er et dokument som er til støtte for læreren og viser til skolens mobberelaterte arbeid. Alle skoler skal ha en handlingsplan mot mobbing som lærerne skal kjenne til innholdet i og en plan som de setter av tid til å drøfte rundt. Begge informantene forklarer at de har egne handlingsplaner og at disse tas opp til drøfting (Myklebust, 2015, s.94).

Håndtering av mobbing

For å forebygge mobbing er det viktig at skolene har et godt inspeksjonssystem som fungerer. Hvis læreren vet om mobbing som foregår mellom elever, er det slik som informantene forklarer, lurt å sette ut ekstra voksne som ressurser i friminuttene. Det er viktig at skolens ansatte samarbeider med hverandre, slik at de vet hvilke elever som trenger ekstra tilsyn, samtidig som de er innstilt på å gripe raskt inn og håndtere mobbesituasjoner (Olweus, 1992, s. 62). Arbeidet mot mobbing krever et godt samarbeid mellom lærere, skoleledelsen og foreldre. Det er viktig at skolen har en felles front med rektor i spissen, slik at læreren og rektoren kan samarbeide om saker, og handlingsplanen bør ligge som en grunnmur i hverdagen, slik informant 1 forteller (Myklebust, 2015, s. 88).

Relasjoner og klasseledelse

Lærer og elev relasjonen er grunnlaget for all pedagogisk praksis. Det som skiller lærer-elev relasjonen fra andre relasjoner, er at eleven står i sentrum. Det vil si at det er lærerens ansvar gjennom deres autoritet og myndighet, å sørge for at alle elevene får de beste mulighetene for læring, personlig vekst og utvikling (Bergem, 2011, s. 27). Informant 1 forteller at relasjoner er en av de faktorene som vil påvirke mobbingen mest blant elevene, fordi dersom man ikke skaper gode relasjoner til elevene vil dette påvirke klassemiljøet på en negativ måte. Teorien viser at gode relasjoner er avgjørende for å fremme et godt klassemiljø, som fører til at lærerne ikke trenger å bruke like mye tid på å regulere atferd i klassen, som igjen fører til lavere terskel for å mobbe (Drugli & Nordahl, 2013, s. 72).

Informantene påpeker at trygghet og tillit er viktig for relasjonsbyggingen og miljøet. En autoritativ lærer må møte elevene med tillit, trygghet og omsorg slik at elevene føler seg lyttet til og slik at de betror seg til læreren sin. Elevene må se at læreren har kunnskaper og vilje til å stoppe mobbingen. En lærer som viser både omsorg og varme samtidig som å være en tydelig og konsekvent klasseleder vil skape en tillit og trygghet til elevene. «*Det er viktig at lærerne er gode rollemodeller som elevene kan stole på, slik at de føler seg trygge*», dette vil påvirke tendensen for mobbing (Roland, 2014, s. 139).

Informant 2 forteller at hun starter dagen ved å hilse på elevene i døra. Dette kan være en fin måte å møte elevene sine på, og positivt ved at alle elevene føler seg sett (Myklebust, 2015, s. 69). Informantene nevner viktigheten av respekt og konsekvenser. For at alle elevene skal ha det bra må læreren slå ned på uønsket oppførsel. Læreren må slik som informant 2 forteller, og i lys av teori, ha en tydelig ramme for hva som er akseptabelt, og elevene må til enhver tid vite hva som forventes av dem. Læreren må stille krav til elevene sine, samtidig glede seg når de lykkes faglig eller sosialt. Læreren må alltid følge opp, slik at konsekvensene i størst grad skal være like for alle. Å være en tydelig og omsorgsfull voksenperson kan i seg selv forebygge mobbing (Myklebust, 2015, s. 65).

Konklusjon

Hver dag gruer barn seg til å gå på skolen fordi de vet at de kommer til å bli utestengt, baksnakket eller latterliggjort. På den andre siden er det barn som hver dag forbereder seg på å holde sin sosiale status eller tøffe seg ved å ekskludere andre. Dessverre er det slik at barn er flinke til å skjule mobbing for de voksne, slik at flere ofre blir gående med all smerten alene. Informanten min presiserte at «Lærere har et spesielt ansvar for å forebygge mobbing blant barn og unge». Nettopp fordi at du som lærer kan du være den ene for disse elevene, som gjør at de føler seg verdsatt og ser lyset i tunnelen (Oudmayer, 2017, s. 36). Mobbing er traumatiske hendelser som mennesker vil ha med seg resten av livet, og teorien viser at flere har stor risiko for å få psykiske lidelser. Mobbing kan føre til de verste tenkelige konsekvensene, derfor kan og må mobbing stoppes.

For å forebygge mobbing sett i lys av teori og informantenes svar, er det lærerens evne til å skape relasjoner til elevene, og lede en klasse som vil ha størst forebyggende effekt. Denne forskningen viser at læreren må se og bry seg om hver enkelt elev, samtidig som at elevene til enhver tid må vite hvilken atferd som forventes av dem. En lærer som er en tydelig og trygg klasseleder, men som også viser varme, vil oppnå de beste faglige og sosiale resultatene. En autoritativ lærer vil ha kunnskap om at alle elever er forskjellige og har ulike behov. Han eller hun vil være en forståelsesfull og imøtekommen person som elevene kan stole og føle seg trygge på. Forskningen i samsvar med teorien viser at alle konflikter må tas tak i, og en skole hvor ledelsen, kollegaene og elevene samarbeider mot et felles mål, vil i større grad skape en skole bestående av trivsel og trygghet og færre konflikter.

Det er voksenes ansvar å stoppe mobbing. Alle elever har rett til å bli hørt og trodd. I yrket som lærer kan du gjøre en forskjell. Du kan være den ene betydningsfulle voksen som gir barna håpet tilbake. Samtidig som du gjennom et kontinuerlig forebyggende arbeid kan påvirke sannsynligheten for mobbing.

17000 barn blir mobbet. Odin var bare en av dem.

Litteraturliste

Bergem, T. (2011). *Læreren i etikkens motlys – Innføring i yrkesetisk tenkning og praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Drivsholm, M. B & Lange, J. K. (2013). *Digital barndom*. Lokalisert på:
[https://fronter.com/hihm/links/files.phtml/724630338\\$420234245\\$/Arkiv/PEDAGOGIKK+OG+ELEVKUNNSKAP/PEL+3/Litteratur/DRIVSHOLM+OG+LANG+2013.pdf](https://fronter.com/hihm/links/files.phtml/724630338$420234245$/Arkiv/PEDAGOGIKK+OG+ELEVKUNNSKAP/PEL+3/Litteratur/DRIVSHOLM+OG+LANG+2013.pdf)

Drugli, M. B & Nordahl, T. (2013). Læreren og eleven. I T. Manger, S. Lillejord, T. Nordahl & T. Helland. *Livet i skolen 1 – Grunnbok i pedagogikk og elevkunnskap : Undervisning og læring* (s. 69-98). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke

Erling, R. & Vaaland G.S. (1996) *Mobbing i skolen – En lærerveiledning*. Stavanger: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Høiby, H. (2002). *Mobbing kan stoppes!* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Idsøe, E. M & Idsøe, T. (2016). Mobbing i et traumeperspektiv. Bru, E., Idsøe, E. M & Øverland, K (red.). *Psykisk helse i skolen*. (s. 109-119). Oslo: Universitetsforlaget

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Larsson, E. (2001). *Mobbet? Det har vi ikke merket!* Oslo: NKS forlaget

Leseth, A. B & Tellmann, S. M. (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm

Lillejord, S. (2013). Å vokse inn i et samfunn. I S. Lillejord, T. Manger & T. Nordahl. *Livet i skolen 2 - Grunnbok i pedagogikk og elevkunnskap: Lærerprofesjonalitet* (s. 33-61). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke

Mikkelsen, M & Åsebø, S. (2014). 17 000 elever blir mobbet. Odin var en av dem. *Verdens gang*. Lokalisert på: <http://www.vg.no/spesial/2014/odin/>

Moen, E. (2014). *Slik stopper vi mobbingen- en håndbok*. Oslo: Universitetsforlaget

- Myklebust, K. (2015). *Skjult mobbing i skolen – Jenter og de viktige relasjonene*. Oslo: Kommuneforlaget
- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen – Hva vet vi og hva kan vi gjøre (1.utg)*. Oslo: Universitetsforlaget
- Opplæringsloven, LOV-1998-07-17-61. § 9a-1. (2003). Lokalisert på:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#§9a-1
- Opplæringsloven, LOV-1998-07-17-61. §9a-3. (2003). Lokalisert på:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#§9a-1
- Oudmayer, K. (2014). *Du er viktigere enn du tror- En håndbok om forebygging og håndtering av mobbing*. Oslo: Humanist forlag
- Oudmayer, K. (2017). *Mobbekoka- Alt du lurte på, men ikke tør å spørre om*. Oslo: Humanist forlag
- Regjeringen (2011). *Manifest mot mobbing (2011-2014)*. Lokalisert på:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/manifest_mot_mobbing2011_2014_hefte_web.pdf
- Roland, E. (2014). *Mobbingsens psykologi- Hva kan skolen gjøre?* Oslo: Universitetsforlaget
- Rørnes, K. (2007). *Det motstandsdyktige «mobbeviruset»*. Kristiansand: Høgskoleforlaget
- Skotheim, L. & Vågsland, A. H. (2008). *Bitching – En bok om jenter og mobbing*. Oslo: Imprintforlaget
- Samnøen, Ø. (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Damm
- Sandsleth, G. (2007) *Mobbing- Forstå, bekjempe og forebygge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Storfjord, E.M og Storfjord, P. (1997). *Stopp mobbingen – signaler, symptomer og tiltak*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke
- Utdanningsdirektoratet (2012). *Den generelle dele av læreplanen*. Lokalisert på:
https://www.udir.no/upload/larerplaner/generell_del/generell_del_lareplanen_bm.pdf

Intervjuguide

Bakgrunn

- Kjønn
- Antall år i skolen
- Hva slags utdanningsbakgrunn har du?
- Hvilket trinn jobber du på?
- Hvilke fag underviser du i?

Mobbing

- Hva vil du som lærer legge i begrepet mobbing?
- Har skolen utarbeidet en egen plan for mobbing?
- Har dere/eller har dere hatt antimobbeprosjekter på skolen?
Hvis ja, hvilke og hva går de ut på?
Har du sett noen effekt av dette i ettertid?
Hvis nei, tror skolen kunne dratt nytte av slike prosjekter? Hvorfor?
- Hva gjør skolen som helhet for å motvirke mobbing? Teamarbeid?
- Hvordan håndterer du en situasjon hvor en elev forteller at han/hun blir mobbet?
- Hvilke metoder bruker dere for å oppdage mobbing?
- Har du noen eksempler på hvordan du følger opp/kartlegger i etterkant?
- Har du noen eksempler på hvilke tiltak som blir brukt hvis noen blir mobbet?
Hva fungerer? Hva fungerer ikke?
- Ser du noen tendenser til at mobbing har utviklet seg?
- Hva slags type mobbing tror du er mest utbredt i dag?
- Hva opplever du som de vanligste årsakene til at elever blir mobbet?
- Nettmobbing har blitt mer aktuelt med årene, Hvordan er deres forhold til mobilbruk i skolen? Har dere egne nettvettregler?
- Hva er forskjellen mellom nettmobbing og tradisjonell mobbing?
- Har du opplevd nettmobbing blant elevene?
- Hvis en mobbesituasjon oppstår, hvordan samarbeides det med hjemmet?

Klassemiljø og klasseledelse

- Jobber du aktivt med klassemiljø?
  - Hvilke metoder bruker du?
  - Hva har fungert?
  - Hva har ikke fungert?
  - Tenker du at arbeid med klassemiljø er viktig i forhold til mobbing? Hvorfor?

- Hvordan jobber du med klasseledelse?
  - Hvilke metoder bruker du?
  - Hva har fungert?
  - Hva har ikke fungert?
  - Hvilken betydning mener du klasseledelse har i forhold til mobbing? Hvorfor?

Relasjoner

- Hvorfor er det viktig med relasjonsbygging?
- Hvordan jobber du for å skape gode relasjoner mellom deg selv og elevene?
- Kan gode eller dårlige relasjoner ha innvirkning på mobbing? Hvordan?